

Imagosféra – co vidí stroj a nevidí člověk

Přednášeli Robert Horwitz, Michal Kindernay, Matěj Strnad,
Ondřej Vavrečka a Miloš Vojtěchovský

Tato přednáška byla prezentována kolegy z Centra audiovizuálních studií FAMU. Michal Kindernay, Matěj Strnad a Ondřej Vavrečka jsou bývalí nebo současní studenti a tvůrci projektu. Vedoucím týmu a záštitou je pro ně Miloš Vojtěchovský. Mezi posluchači přiseděl i anglický host Robert Horwitz, který během přednášky rovněž přispěl svou prezentací.

Přednášku zahájil Miloš Vojtěchovský krátkým úvodem o imagografu a myšlence projektu. Imagograf sice konstrukčně nepřináší nic nového, kombinací technologických komponent ale poukazuje na odlišné zobrazovací techniky, kterými můžeme vnímat svět kolem nás. Imago v tomto případě nesouvisí s pojmy z biologie, ale odkazuje na souvislost anglického slova image = obraz. Projekt je takovou archeologií radiokomunikace, snahou ukázat přesycenost prostředí nejrůznějšími vlnami.

Michal Kindernay nejprve vysvětlil svou původní snahu o rozbití klasického stylu zobrazování, tak jako se snaží i v projektu s imagografem. Jeden z jeho projektů byl například spojení rádií na břehu vltavy. Vlny Vltavy ovládaly ladění jednotlivých stanic. Jedná se o poměrně neortodoxní myšlenku, která prezentuje směr, kterým se se svými kolegy ubírali, a na který se tedy posluchači měli připravit. Mnoho z těchto jevů není běžnými smysly postřehnutelných a to je také důvod, proč sestrojili imagograf – aby získali prostředky k zachycení tohoto nového směru a mohli rozvíjet lidskou vnímavost vůči těmto jevům.

Obraz jako takový má okraj a je odkazem na věc existující. Je sám sobě úplný a je možné jej zachytit pomocí subjektivního nebo objektivního hlediska a vnímat různými nestandardními způsoby ať už pomocí drog nebo různými mechanickými zobrazovacími prostředky, které jsou odlišné od našich běžných smyslů.

Jejich první setkání s bezdrátovým světem proběhlo v objektu jednoho Pražského kostela. S bezdrátovým přijímačem sbírali záběry na různých místech, když náhodou zachytili obraz bezpečnostní kamery. Přiblížením ke zdroji pak docílili vyostření obrazu. Imagosférou kamery se v tomto případě mýlil stav, kdy již bylo možné na záběrech rozeznat od okolního šumu zobrazované.

Následoval Robert Horwitz z Visual Art. Jeho přednáška se týkala světelného spektra, zde naprosto klíčového tématu. Viditelné světlo tvoří jen malou část elektromagnetického spektra. Součástí jsou také rádiové vlny a tepelné záření. Všechny tři složky jsou ovšem stejného druhu s rozdílem, že teplo a rádiové záření nemůžeme vidět, alespoň ne běžnými smysly. Co nelze pozorovat a měřit se dříve považovalo za nevědecké, dokud nepřišel objev rádiových vln.

Rádiové vlny jsou sice jev nepozorovatelný, ale přesto se jednalo o vědecký objekt zkoumání. Někteří lidé proto začali uvažovat, zdali nemohou existovat i duchové, ačkoli pro naše smysly zůstávají neviditelní podobně jako rádiové vlny, a pak také zdali nelze rádia použít k jejich kontaktování. Naše chápání rádiového záření (resp. prostě neviditelného záření) se od té doby velmi změnilo. Pro mnoho lidí se ale stále jedná o nepochopitelný jev.

Ačkoli jsou rádiové vlny nevyčerpatelná surovina, snažily se státy v počátcích jejich užívání striktně regulovat a zakázaly jejich volné využívání. V devadesátých letech se zase rádiové spektrum prodávalo jako komodita. V současnosti se již konečně o rádiových vlnách mluví jako o nevyčerpatelné surovině, kterou nelze vlastnit, tak jak tomu bylo již na počátku.

V přírodě se nevyskytuje mnoho jevů, které zasahují do spektra záření a lze je použít ke komunikaci. To my zaplňujeme spektrum svou komunikací. Rádiové vlny sice byly objeveny mezi 19. a 20. stoletím, ale byly zde vždy. Každé stvoření mělo spoustu času na přizpůsobení se elektromagnetismu okolního prostředí. Proto se může stát, že budeme překvapeni dopadem radiokomunikací na život v dlouhodobém měřítku. Frekvence, které používáme ke komunikaci,

mají nicméně velmi slabý náboj, než aby mohly nějak uškodit (například porušením DNA). To vysoké stupně záření lze použít tímto způsobem a je jich využíváno například k léčbě rakoviny. Pokud by se zjistilo, že by radiové vlny měly negativní dopad na život lidí, zničilo by to spoustu ekonomických modelů, proto se velké společnosti snaží jakémukoliv výzkumu tímto směrem zamezit. Teraherzové záření, které dokáže proniknout skrz oblečení lidí, by mohlo být zajímavé z hlediska státní bezpečnosti kvůli monitorování drog, zbraní apod. Už nyní se jich začalo využívat na letištích místo rentgenu. Podle průzkumů se prý jedná o bezpečnější formu záření.

V dnešní společnosti je čím dál větší zájem o signál na krátkou vzdálenost, ačkoli kdysi se zprávy posílaly stovky tisíc kilometrů. Důvod je ten, že máme internet a tak delší úseky překonáváme pomocí těchto prostředků. Signály jsou užívány k přenášení zábavy, pomáhají bezpečnosti, lze pomocí nich vysílat SOS, zprávy na moři aj. Mnohé z toho jsou komodity bez kterých bychom se obešli. Přitom je ale využívána jen malá část celého spektra. Některé části spektra se využívají silně, jiné téměř vůbec. Například mobilní sítě využívají ke své činnosti gigaherzové části spektra a Wifi jde ještě výš. Je tedy hloupost se domnívat, že by spektrum mohlo být „přeplněné“.

Města jsou zdroji velkého množství signálu a proto je možné pomocí různých přístrojů tvořit mapy, které tyto signály ukazují. V projektu podobném imagografu, byla využita wifi kamera (v tomto případě myšleno kamera, zachycující wifi signál) vyrobená z plechovky od hrášku správných rozměrů. Taktéž se jednalo o visual art, kamera ukazovala zajímavý záběr kódováním různých wifi sítí pomocí barev. Výsledný jev připomínal vlny na moři, některé vlny vyšší, jiné nižší a vzájemně na sebe působící.

Nakonec se vrátíme zpět k imagografu, kvůli kterému se přednáška konala. Její tvůrci se svým přístrojem mapovali některé části Prahy. Součástí imagografu je širokopásmový spektrograf připojený k počítači na střeše přístroje. Pochod je natáčen kamerou připojenou na tyči nad imagografem a při výsledném zpracování je spojen se záznamem ze spektrografu. Po většinu času lze sledovat jen chaotické rušení, ale občas se skrz tento chaos prodere specifický signál. V tomto chaosu lze podle tvůrců nalézt novou estetickou zkušenost.

Jedno ze zajímavých zjištění při mapování Prahy se uskutečnilo při výstupu na Letenský kopec. Ten slouží jako reflektivní plocha velkého množství signálu, možná i pro celou Prahu, jak se podařilo přednášejícím zjistit. Bohužel se od doby počátku realizace projektu mnohé změnilo a ústup od analogového vysílání narušil cíle projektu. I tak lze naštěstí zachytit imagografem spoustu signálu, o který jeho tvůrcům šlo.

Pro pochopení projektu je důležité si uvědomit, že se jedná o formu uměleckého zobrazení. Chodí městem a díky přístroji mohou jinak chápat svět kolem sebe. Je to zcela nový druh umění, který ne každý může být okamžitě schopen vnímat a docenit, je třeba se mu věnovat a hledat jeho smysl. Jde o způsob, jak rozšířit své přirozené smysly určitým směrem a vnímat něco, co jsme dosud nebyli schopni si uvědomit.